

DRŽAVNI ARHIV U DUBROVNIKU

ARHIVSKI SABIRNI CENTAR KORČULA - LASTOVO

SUMARNI INVENTAR

**KOTARSKA KOMISIJA ZA AGRARNU REFORMU I
KOLONIZACIJU KORČULA
(1829./1946.) 1947./1948. (1949.-1977.)**

Broj fonda: HR-DADU-SCKL-726

Izradili: Tonko Barčot, Maja Haraminčić Cebalo, Roko Šestanović

Žrnovo, kolovoz 2015.

SADRŽAJ

1. Identifikacija	3
2. Kontekst	4
3. Sadržaj i ustroj gradiva	7
4. Uvjeti dostupnosti i korištenja	8
5. Dopunski izvori	9
6. Područje kontrole opisa	9
Inventarni popis	10
Popis tehničkih jedinica	13

1. IDENTIFIKACIJA

- 1.1. Identifikacijska oznaka** HR-DADU-SCKL-726
- 1.2. Naslov** Kotarska komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju Korčula
- 1.3. Vrijeme nastanka gradiva** (1829./1946.) 1947./1948. (1949.-1977.)
- 1.4. Razina opisa** Fond
- 1.5. Količina i nosač jedinice opisa** 40 kutija, 1 knj., 4,03 d/m

2. KONTEKST

2.1. Naziv stvaratelja Kotarska komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju Korčula

2.2. Upravna povijest

2.2.1. *Vrijeme i mjesto djelovanja* Kotarska komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju Korčula započela je djelovati 1946. u sklopu Kotarskog narodnog odbora Korčula prema Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji (Službeni list br. 64/45, kolovoz 1945.) i Zakonu o provođenju agrarne reforme i kolonizacije (Narodne novine br. 80/45). Kasnije su donesene izmjene Zakonom od 24.11.1945. i noveliranim zakonom od 13.12.1947. Zakon je trebao razriješiti razne specijalne oblike vlasničkih odnosa. Naime, koloni, liveli i kmetovi obrađivali su zemlju i preuzimali različite, mahom napoličarske, obaveze prema vlasnicima zemlje. Često su ti odnosi bili dugoročno i nasljedno ugovoreni.

Iako ih je zakonodavac nazvao agrarnim feudalnog karaktera, na Korčuli (kao i uopće u Dalmaciji) se radilo o kolonatskim odnosima. Već je 1930./1931. u okviru Kraljevine Jugoslavije započela njihova likvidacija. No, znatan dio agrarnih prijava iz 1939. (u drugom agrarnom valu), vezan uz kolonatske odnose do 1900., zbog skorog početka rata nije riješen. Uz rješavanje tih predratnih prijava, podnesene su i nove za agrarne odnose nastale poslije 1900. Smatralo se da do 19.10.1930. postoji tzv. odnos feudalnog karaktera, a za agrarne odnose nastale poslije obrađivači su morali dokazivati trajnost odnosa (davanje zemlje u najam iz godine u godinu) ili dokazivati privođenje neobrađene zemlje poljoprivrednoj kulturi. I takve je odnose zakon uzimao u obzir.

Iako se radilo još o predratnom procesu, agrarna reforma se uklopila u postojeće društvene i gospodarske promjene novog socijalističkog sustava. Poslijeratni proces se utoliko razlikovao što postojeći vlasnici nisu bili obeštećeni niti su im dotadašnji obrađivači bili dužni isplatiti neplaćene dohotke.

Kotarska komisija djelovala je do kraja rujna 1948. kada je likvidirana

po uputstvima Ministarstva poljoprivrede NRH. No, i poslije su se u sklopu Narodnog odbora kotara i drugostepenih instanci riješavali repovi i žalbeni procesi. Općenito se smatra da ovaj proces nije obavljen precizno kao što je to sprovodila predratna kotarska sudska vlast tridesetih godina. Dio odluka se nije ni mogao sprovesti u zemljišniku zbog preopćenitih i opisnih stavki u odlukama (čestice zemlje su ponegdje navedene u općim dijelovima ili tek opisane).

2.2.2. Sjedište

Korčula

2.2.3. Pravni položaj

Privremeno povjerenstvo Kotarskog narodnog odbora Korčula

2.2.4. Nadležnost, funkcije i područje djelatnosti

Kotarska komisija bila je prvostepena vlast za provođenje agrarne reforme i kolonizacije u kotaru Korčula. Do kraja 1947. radilo se o području otoka Korčule i otoka Lastova, a poslije ukidanja kotara Pelješac nadležnost je proširena na područje mjesnih narodnih odbora Orebić, Viganj, Lovište, Trpanj, Kuna, Potomje, Janjina i Tomislavovac. Postupala je po spomenutom Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji, tj. bila je nositelj aktivnosti proizašle iz Zakona. Komisija je najprije rješavala predmete veleposjedničkih posjeda te izdala 70 odluka o utvrđivanju agrarnih objekata. Višak zemljišnog posjeda veleposjednika te konfisciranu imovinu narodnih neprijatelja Komisija je privela zemljišnom fondu. Ta je zemlja dodijeljena siromašnim agrarnim interesentima i na upravljanje pojedinim mjesnim narodnim odborima i poljoprivrednim poduzećima.

U prvoj fazi djelovanja Komisije, narod se upoznao s novim zakonom, a u drugoj fazi su se zaprimale podnesene agrarne prijave preko mjesnih narodnih odbora. Za kotar Korčulu (zajedno s nekadašnjim kotarem Pelješac) zaprimljeni su zahtjevi za ukupno 254 ha oranica, 362 ha vrtova i voćnjaka, 381 ha vinograda, 54 ha livada, 442 ha pašnjaka te najviše 918 ha šuma. Ukupno 2411 ha. Za područje otoka Korčule i Lastova zaprimljeno je oko 3800 prijava. Zajedno s prijavama kasnije pripojene Komisije sa sjedištem u Janjini broj prijava se penje na 6401. U odnosu na ostale dalmatinske kotareve bila je to razmjerno

velika prijavljena površina (4. kotar po prijavljenim količinama) s obzirom na površinu kotara i broj stanovnika. Koncem travnja 1947. slijedila je treća faza rasprava.

U konačnoj 4. fazi sređivali su se zemljišnoknjižni poslovi. Na kraju procesa, prijaviteljima su dodijeljena 1923 ha ili 79,8% prijavljenih površina. Obradivači zemlje postali su njezini vlasnici. Promjene u vlasništvu imale su po Zakonu retroaktivno djelovanje.

Obradivači su se smatrali isključivo oni koji su glavnim zanimanjem bili zemljoradnici. U suprotnom zemlja se oduzimala u korist zemljišnog fonda agrarne reforme i bila namijenjena mjesnim agrarnim interesentima. U tom postupku koristio se i kriterij socijalne osjetljivosti. Zemlja se dodijeljivala cijeloj obitelji, a ne pojedincima.

2.2.5. Organizacijski ustroj Na čelu Komisije nalazio se predsjednik. To je u Korčuli bio Nikola Pecotić. Pri Komisiji su djelovali agrarni referenti. Po ukidanju kotara Pelješac i spajanju dviju komisija, objedinjen je i organizacijski ustroj.

2.2.6. Odnosi i veze Nadređeno tijelo kotarskoj komisiji bila je Oblasna komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju Splitu. Sljednik za eventualne poslove iz nadležnosti ukinute Kotarske komisije postao je Odjel poljoprivrede i šumarstva Kotarskog narodnog odbora Korčula.

2.3. Povijest arhivskog fonda Po ukidanju kotara Pelješac, ukinuta je i njegova Kotarska komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju te je pripojena korčulanskoj. Time su predmeti agrarnih odluka postali dio jedinstvene komisije sa sjedištem u Korčuli. Po prestanku rada Komisije u Korčuli, spisi su zadržani unutar pismohrane Narodnog odbora kotara Korčula. Već tada je, čini se, došlo do nestanka znatnog dijela ove pismohrane (većina odluka o utvrđivanju agrarnih objekata i čitava opća korespondencija). Po njegovom ukinuću 1955., spisi su se čuvali u sklopu pismohrane Narodnog odbora općine Korčula. U rujnu 1957. predani su Narodnom odboru kotara Dubrovnik. Po njegovom ukidanju, vraćeni su šezdesetih u Korčulu, tj. predani su Skupštini općine Korčula. Do 2013. čuvali su se u pismohrani Ureda

državne uprave Dubrovačko-neretvanske županije - Ispostava Korčula.

2.4. Način preuzimanja Službena predaja Ureda državne uprave Dubrovačko-neretvanske županije (Ispostava Korčula) 2013.

3. SADRŽAJ I USTROJ

3.1. Sadržaj Fond čine odluke o utvrđivanju objekata agrarne reforme i kolonizacije (fragmentarno sačuvane) te cjelovitije sačuvane odluke o agrarnim odnosima u sklopu kojih se nalaze agrarne prijave obrađivača, rasprava po prijavi, odluka o (ne)priznavanju vlasništva zemlje za obrađivače i eventualni žalbeni spisi.

Uz agrarne odluke kotara Korčula (prije pripojenja dijela Pelješca) sačuvan je upisnik odluka u kojemu je naznačena i oznaka pravomoćnosti. Uz agrarne odluke ex. kotara Pelješac nije sačuvan Upisnik odluka. U ovim poslijeratnim predmetima nalazi se dosta spisa iz međuratne provedbe Zakona o agraru, ponajprije iz drugog vala 1939. Isto tako, može se naići i na izvornike kmetskih, kupoprodajnih pogodbi, darovnica i parničnih spisa od početka 19. st. koji su trebali posvjedočiti kontinuitetu obrade, odnosno vlasništvu.

Uz veliku većinu odluka o utvrđivanju objekata agrarne reforme i kolonizacije nije sačuvana niti opća korespondencija stvaratelja niti je poznata njezina sudbina.

3.2. Odabiranje i izlučivanje Godine 2015. iz ovog su fonda izdvojene agrarne prijave iz 1931./1939. kao spisi fondova Kotarski sud u Korčuli, Kotarski sud u Blatu te Narodni odbor kotara Korčula.

3.3. Dopune Ne očekuju se daljnje dopune fonda.

3.4. Plan sređivanja Iako se prvo namjeravalo razdvojiti spise Kotarske komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju Janjina kao zasebnog stvaratelja, naposljetku su

zadržani u okviru ovog fonda. Razlog je što je ova komisija 1947. prestala s radom i pripojena Kotarskoj komisiji Korčula. Na taj način su i njezini spisi postali sastavni dio jedne pismohrane. Nadalje, iz Korčule se nastavilo s djelovanjem na području Pelješca i donošenjem novih agrarnih presuda 1948. u postojećem „pelješkom“ tekućem nizu pa izdvajanje spisa ne bi bilo opravdano. Formirane su tri serije spisa:

1. Odluke o utvrđivanju objekata agrarne reforme i kolonizacije kotara Korčula
2. Odluke o agrarnim odnosima ex. kotara Korčula
3. Odluke o agrarnim odnosima ex. kotara Pelješac

Odluke se nižu po rastućem tekućem nizu.

4. UVJETI DOSTUPNOSTI I KORIŠTENJA

4.1. Pravni položaj	Fond ima status javnog arhivskog gradiva.
4.2. Uvjeti objavljivanja ili umnožavanja	Gradivo je dostupno sukladno čl. 18 Zakona o arhivskom gradivu i arhivima (NN, br. 105/1997.)
Umnožavanje i objavljivanje je dozvoljeno sukladno Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva i Pravilniku o radu čitaonice Državnog arhiva u Dubrovniku.
4.3. Jezik i pismo	Hrvatski, talijanski / latinica
4.4. Tvarne značajke	Nosač zapisa je papir. Spisi su sačuvani u relativno dobrom stanju, no kvaliteta poslijeratnog papira je osjetno slabija.
4.5. Obavijesna pomagala	Arhivska pomagala: sumarni inventar (kolovoz 2015.)

5. DOPUNSKI IZVORI

- 5.1. Mjesto čuvanja izvornika** Državni arhiv u Dubrovniku, Arhivski sabirni centar Korčula – Lastovo
- 5.2. Postojanje preslika** Ne postoje.
- 5.3. Dopunski izvori** *Hrvatski državni arhiv*
- HR-HDA-1167. Komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju NRH
- Državni arhiv u Splitu*
- HR-DAST-21. Oblasni Narodni odbor Dalmacije
- Državni arhiv u Dubrovniku*
- HR-DADU-143. Narodni odbor kotara Dubrovnik
- Arhivski sabirni centar Korčula – Lastovo*
- HR-DADU-SCKL-578. Narodni odbor kotara Korčula.
- 5.4. Bibliografija**
- Maticka, Marijan. *Agrarna reforma i kolonizacija u Hrvatskoj 1945.-1948.*, Zagreb 1990.
 - Maticka, Marijan. Razrješenje kolonatskih odnosa u agraru Dalmacije (1945-1948). *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta*. 21 (1988.), str. 137-144.

6. PODRUČJE KONTROLE OPISA

- 6.1. Napomena arhivista** Opis izradio: arhivist Tonko Barčot, a sređivanje i kartoniranje arhivistica Maja Haraminčić Cebalo i arhivski tehničar Roko Šestanović (DADU-SCKL)
- 6.2. Nadnevak izrade opisa** Kolovoz, 2015.

INVENTARNI POPIS

- 1.1. Signatura* **HR-DADU-SCKL 726/1**
- 1.2. Naslov* **Odluke o utvrđivanju objekata agrarne reforme i kolonizacije ex. kotara Korčula**
- 1.3. Vrijeme nastanka gradiva* 1946./1963.
- 1.4. Razina opisa* Serija
- 1.5. Količina zapisa* 2 predmeta, 0,02 d/m
- 3.1. Sadržaj* Serija sadrži samo 2 odluke na ime Stjepana Calogere pk. Franja iz Blata pod br. 218/46 te na ime Marije Vekarić ž. Marka iz Orebića pod br. 242/47.
- 3.2. Plan sređivanja* Spisi su unutar predmeta posloženi kronološki.
- Napomena* Prema jednom dopisu Narodnog odbora kotara Dubrovnik, oni su 1957. prilikom primopredaje pismohrane Agrarne komisije u Korčuli bili zaprimili samo jedan predmet ove serije na ime Joakima i dr. Ljubimira Kunjašića (od ukupno 70 koliko ih je doneseno). Niti Narodni odbor općine Korčula prije toga (1955.) nije bio zaprimio od rasformiranog Narodnog odbora kotara Korčula više predmeta. Bivši službenici koji su radili na agrarnim predmetima nisu pedesetih znali gdje su se ovi predmeti pohranili. Nije sačuvan niti Upisnik tih predmeta, odnosno imenik vlasnika koji su došli pod udar Zakona. Nije poznato gdje je završio navedeni predmet (Kunjašić), dok su u međuvremenu dio arhivskog fonda postale dvije gorespomenute odluke.

<i>Signatura</i>	<i>Naslov</i>	<i>Vremenski raspon</i>	<i>Broj tehničke jedinice</i>
1.1.	Odluke	1946./1963.	kut. br. 1

- 1.1. Signatura* **HR-DADU-SCKL 726/2**
- 1.2. Naslov* **Odluke o agrarnim odnosima ex. kotara Korčula**
- 1.3. Vrijeme nastanka gradiva* (1829.-1946.) 1947.-1948. (1949./1977.)
- 1.4. Razina opisa* Serija
- 1.5. Količina zapisa* 36 kutija, 1 knjiga, 3,57 d/m
- 3.1. Sadržaj* Serija sadrži upisnik agrarnih presuda i predmete presuda po tekućem broju. Postspisi su posljedica žalbenih procesa, a najkasnije datirani spis izmjena je odluke od strane Skupštine općine Korčula. Predspisi su darovnice, obveznice, kmetske, kupoprodajne pogodbe i parnični spisi, ali i neriješene agrarne prijave iz 1931. i 1939. Najstariji dokument je darovnica iz 1829. (br. 1111/47).
- 3.2. Plan sređivanja* Odluke su poredane po rastućem tekućem broju.

<i>Signatura</i>	<i>Naslov</i>	<i>Vremenski raspon</i>	<i>Broj tehničke jedinice</i>
2.1.	Upisnik	1947./1952.	knj. br. 1
2.2.	Odluke	1829./1977.	kut. br. 1-36

- 1.1. Signatura* **HR-DADU-SCKL 726/3**
- 1.2. Naslov* **Odluke o agrarnim odnosima ex. kotara Pelješac**
- 1.3. Vrijeme nastanka gradiva* 1912./1969.
- 1.4. Razina opisa* Serija
- 1.5. Količina zapisa* 5 kutija, 0,45 d/m
- 3.1. Sadržaj* Serija sadrži predmete presuda po tekućem broju. Nije sačuvan Upisnik s opaskama o pravomoćnosti pa nedostaje važan dio informacije. Postspisi su zemljišni spisi, a predspisi pogodbe između vlasnika i obrađivača zemlje. Potrebno je naglasiti da je u nekim presudama Kotarska komisija sa sjedištem u Janjini presuđivala za zemlju na području korčulanske komisije (br. 3808-3809).
- 3.2. Plan sređivanja* Odluke su poredane po zasebnom rastućem tekućem broju.
- Napomena* Dio odluka nedostaje uz opasku da je poslan Narodnom odboru kotara Dubrovnik (br. 176-177/1947). Podosta odluka nedostaje bez ikakve popratne službene bilješke (br. 2672-3807, 2352-2670, 2123-2326, 2101-2121, 2082-2084, 2076-2079, 2069-2071, 2068, 2061-2062, 2059, 2054-2057, 2043, 2022, 2007, 2000, 1994, 1896-1976, 1894, 1230-1890, 1224, 1220, 1214, 1200, 1166, 1159, 1138, 1136, 1066-1121, 1022-1064, 926-1020, 293-924, 255-291, 248-247, 237, 231-230, 206, 201, 191-190, 158, 153, 123, 121, 98, 96, 58, 28-30, 22-23/1947).

<i>Signatura</i>	<i>Naslov</i>	<i>Vremenski raspon</i>	<i>Broj tehničke jedinice</i>
3.1.	Odluke	1912./1969.	kut. br. 37-41

POPIS TEHNIČKIH JEDINICA

<i>br. kutije</i>	<i>Serijska</i>	<i>Vremenski raspon</i>	<i>Broj spisa</i>
1.	Odluke o utvrđivanju objekata agrarne reforme i kolonizacije	1946.-1963.	218/46, 242/47
1.	Odluke o agrarnim odnosima ex. kotara Korčula	1922./1954.	1-110/1947
2.	- II -	1897./1949.	111-230
3.	- II -	1899./1966.	231-330
4	- II -	1924./1957.	331-435
5	- II -	1925./1956.	436-520
6	- II -	1913./1950.	521-610
7	- II -	1931./1948.	612-709
8	- II -	1919./1954.	711-800
9	- II -	1931./1948.	801-925
10	- II -	1928./1958.	926-1020
11	- II -	1829./1948.	1021-1118
12	- II -	1921./1967.	1119-1212
13	- II -	1922./1949.	1213-1316
14	- II -	1903./1967.	1311-1415
15	- II -	1924./1962.	1416-1518
16	- II -	1896./1968.	1519-1609
17	- II -	1915./1957.	1610-1740
18	- II -	1913./1967.	1741-1845
19	- II -	1939./1959.	1846-1930
20	- II -	1939./1977.	1931-2045
21	- II -	1939./1967.	2046-2158

22	- II -	1940./1956.	2159-2300
23	- II -	1947./1957.	2301-2450
24	- II -	1939./1954.	2451-2593
25	- II -	1939./1957.	2594-2730
26	- II -	1931./1949.	2731-2840
27	- II -	1919./1949.	2841-2965
28	- II -	1931./1957.	2966-3090
29	- II -	1931./1949.	3091-3223
30	- II -	1931./1949.	3224-3315
31	- II -	1907./1950.	3316-3393
32	- II -	1918./1959.	3394-3475
33	- II -	1931./1949.	3476-3572
34	- II -	1931./1949.	3573-3660
35	- II -	1931./1948.	3661-3760
36	- II -	1904./1951.	3765-3807 / 1947. ; 183, 370, 502, 2773 / 1948.
37	Odluke o agrarnim odnosima ex. kotara Pelješac	1924./1967.	1-134/1947
38	- II -	1931./1957.	135-251
39	- II -	1912./1967.	252-1210
40	- II -	1931./1967.	1211-2053
41	- II -	1931./1969.	2058-3809